

BÄNKS

GJUTEN AV BETONG

Det är den ultimata köksbänkskivan, men den kostar oss bara ca. 2.000 kr. Bänkskivan med inbyggd hålkälslist, alltså en böjd bakkant, är både praktisk och snygg. Och så är den en utmaning, även för vana hantverkare.

Den böjda bakkanten på köksbänken ger en vacker avslutning in mot väggen. Överkanten av bågen (hålkälen) sitter precis under kaklet. Och bågen gör det mycket enkelt att torka upp smulor.

Den rustika betongbänkskivan är lätt att underhålla, och om du mättar

den med t.ex. vax, tränger inte spillda vätskor in (men du måste torka upp när du spiller, för om vätskan får ligga kvar tillräckligt länge sugts den in, och då är det svårt att rädda bänkskivan).

Det är lite av en utmaning att gjuta skivan. Själva betongarbetet är inte så svårt, utmaningen består i att bygga

en form som ska bli till en bänkskiva med hålkäl och hål för diskho. Det är ett arbete som kräver en viss erfarenhet av snickeri. Och så måste du först och främst vara duktig på att vända och vrida på saker och ting i huvudet, eftersom formen ska byggas som en spegelbild av den färdiga bänkskivan. □

SVÅRIGHETSGRAD

Du behöver vara en duktig hantverkare. Den största utmaningen är att spegelvända allt i huvudet under tiden. Mät hellre en gång extra än en gång för lite.

LÄTT

SVÅRT

TIDSFÖRBRUKNING

2-3 dagar till formen, en halv dag till gjutning, 4 veckors härdtid.

PRIS

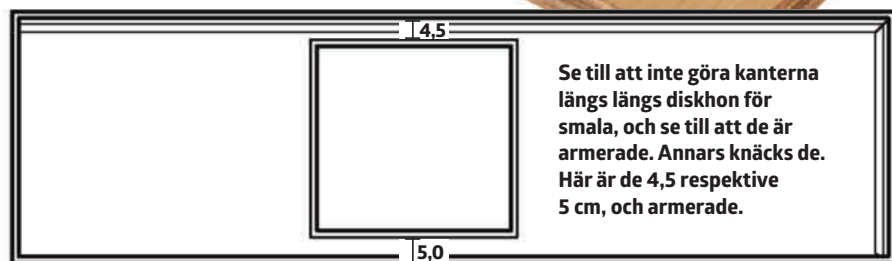
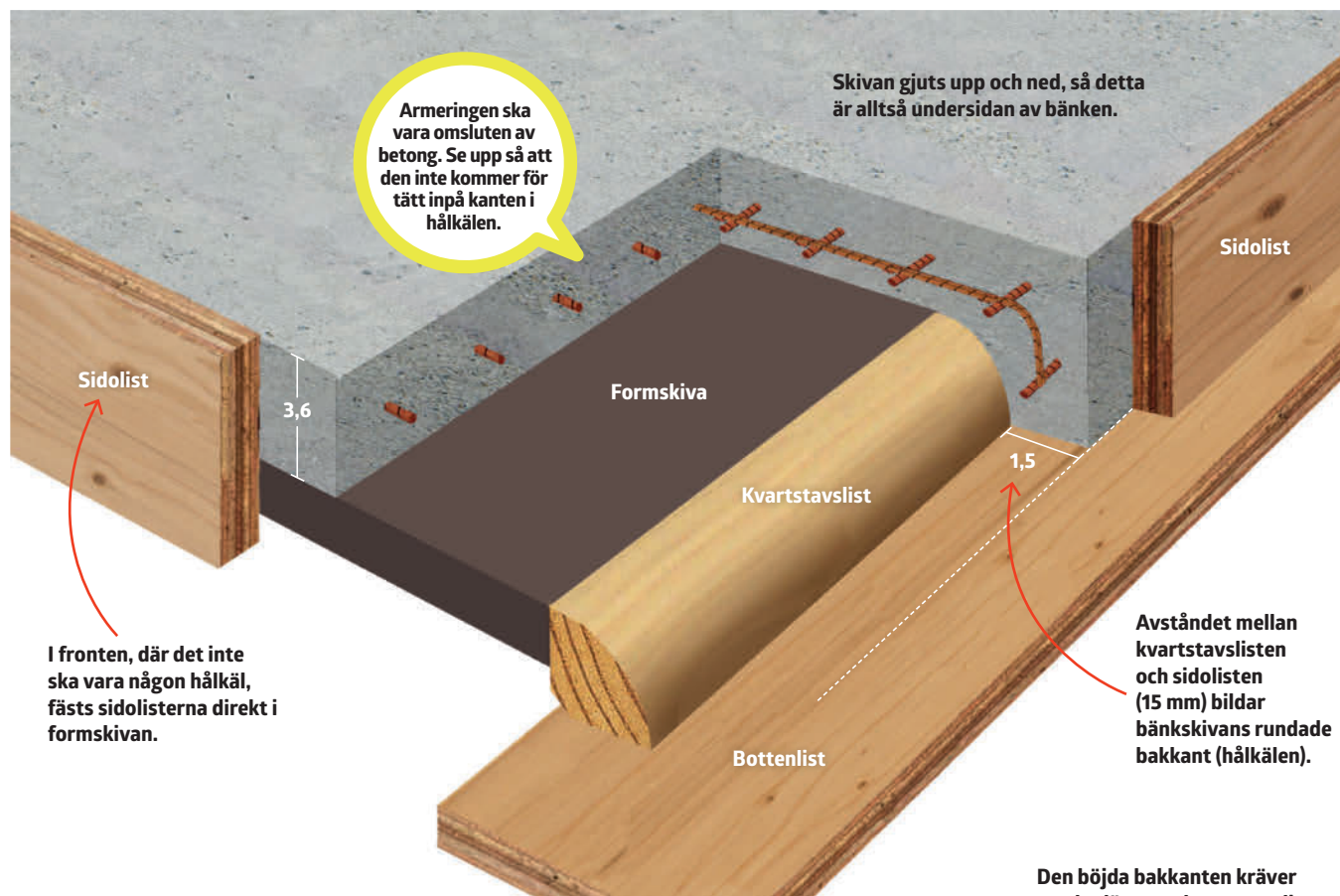
Vi byggde två skivor på totalt 350 x 63,3 cm för ca. 2.000 kr.

Det går åt över 60 liter betong till den stora köksbänkskivan vi gjuter här. Men cement, grus och sten kostar inte många kronor.

KIVA

Bänkskivan är väl skyddad med vitpigmenterat vax blandat med linolja.

Den böjda bakkanten kräver att det läggs en kvartstavslis, och att det sätts en ram av sidolister utanför. 15 mm avstånd mellan gjutskiva och sidolister säkerställer att den böjda kantens topp får en viss tjocklek.

MATERIAL

- 15 mm formskiva
- 18 och 22 mm plywoodskivor
- 33 x 33 mm kvartstavslis
- 25 kg cement
- 50 kg murargrus
- 75 kg små sjösten (4-9 mm)
- Armeringsnät (4 mm) och armeringsjärn (10 mm)
- Skruv: 4 x 40 och 4 x 50 mm
- Najtråd
- Trälim och lack
- Träspackelmassa
- Vitpigmenterat linoljevax

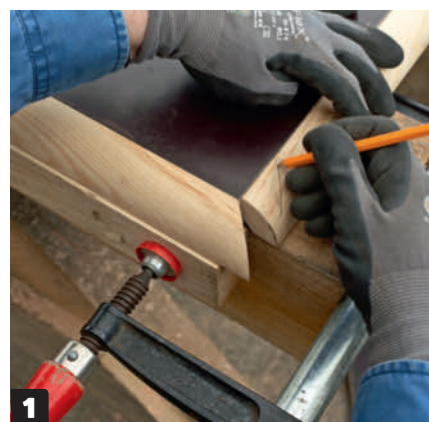
SPECIALVERKTYG

- Blandarmaskin
- Ev. polermaskin

BYGG SKIVANS GRUNDFORM

Formen är det allra viktigaste när du gjuter. Den bestämmer hur din bänkskiva kommer att se ut. Så gör du ett misstag här kommer det att synas på den färdiga bänkskivan.

Glöm inte att det är ovansidan av din bänkskiva som vänder nedåt i formen. Du måste alltså tänka dig det hela spegelvänt eller upp och ned. Använd skissen ovan, så att du behåller överblicken under arbetets gång.

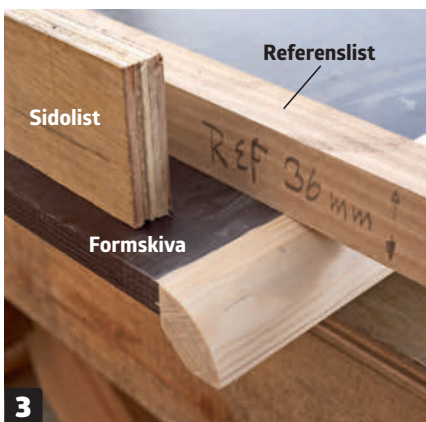
1 Hålkälen bygger vi av kvartstavslister.

En kvartstav är en kvarts rundstav. En list på 33 x 33 mm ger en böj som passar bra. Såga listerna i vinkel (45 grader).

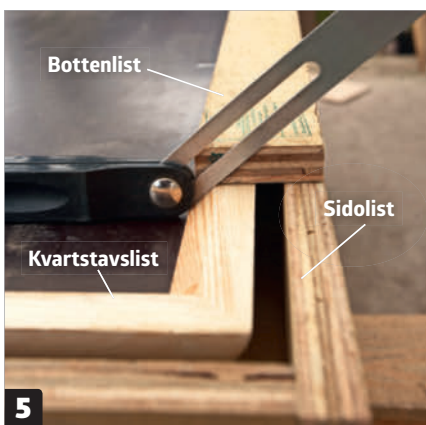
Skruvhålen ska spacklas helt släta. Annars kan hålen synas som små förhöjningar i betongen.

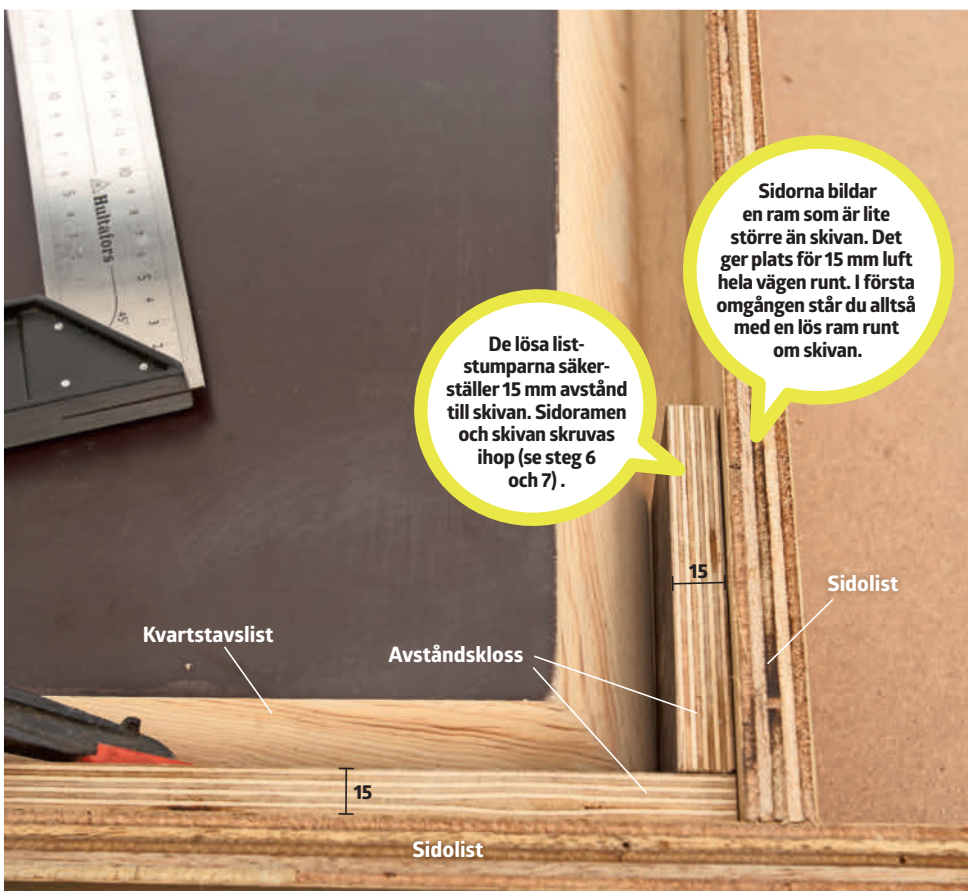
2 **Listerna sammanfogas och skruvas fast** i formskivan med 4 x 50 mm skruv. Använd lim i fogarna och kom ihåg att förborra för skruvarna. Listerna skruvas fast i formskivan med samma sorts skruvar.

3 **Sidorna på formen** består av plywood. När den är fastskruvad på sidan av formskivan ska den sticka upp exakt 36 mm. Referenslistan säkerställer att höjden blir den samma överallt.

5 **Sätt fast bottenlisterna.** Här har vi vänt på hela formen. Listerna bildar ytskiktet av hålkälen. Skruvarna sätts i en vinkel så att de går ned i kvartstavslisten. Rita ut borrhvinkeln på listerna.

De lösa liststumparna säkerställer 15 mm avstånd till skivan. Sidoramen och skivan skruvas ihop (se steg 6 och 7).

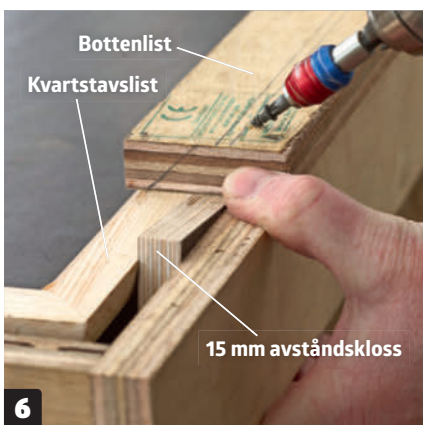
Sidorna bildar en ram som är lite större än skivan. Det ger plats för 15 mm luft hela vägen runt. I första omgången står du alltså med en lös ram runt om skivan.

4

Skruva samman sidorna. Men på bakkanten, där hålkälen ska vara, ska du börja med att ta en stump formskiva (15 mm tjock) och använda den till att säkerställa avståndet in till själva skivan/kvantstavslisten. Avståndet skapar även hålkälen vågräta överkant.

4 x 40 mm skruv håller ihop sidorna.

6 **Skruva fast bottenlisterna** i den vinkel du har ritat ut. Använd 4 x 40 mm skruvar. Dra sedan i en skruv lodrätt genom bottenlistan och ned i sidoramens, så att hela formen hålls ihop. Ta bort avståndsklossarna.

7 **Gjut formen med botten upp.** Bottenlisterna håller ihop formskivan och sidoramarna. Det är 15 mm mellanrum mellan ram och skiva (under bottenlisterna). Det ger hålkälen vågräta topp.

GÖR HÅLET FÖR DISKHON

När vi ska göra ett hål för diskhon ska vi återigen tänka "tvärtom". Vi ska bygga ett hinder, som betongen hamnar utanför. Och då vi gärna vill ha diskhons kanter (här 4 mm) i samma nivå som bänkskivan, gör vi en smal kant som skapar en 4 mm försänkning runt om själva diskhon.

Ramen som skapar hindret är av plywood. Den ska lackas grundligt, så att den inte fastnar i betongen när vi ska gjuta.

1 Rita ut diskhons form på en bit plywood (lägg till cirka 2 mm hela vägen runt). Diskhons kant är här 4 mm tjock, så detsamma gäller för plywoodskivan.

2 Såga ut skivan efter din markering. De raka snitten löser sänksågen/cirkelsågen. De rundade hörnen är ett jobb för sticksågen. Alla snittytor ska slipas släta.

4

Placera hindret, och skruva fast det. Ramen är centrerad på plywoodskivan, så att det är 16 mm luft hela vägen runt. De 16 mm motsvarar den tunna flänsen på diskhon – den som ska hamna i samma nivå som bänkskivan. Mät noggrant, och kontrollera att det stämmer när det är upp och ned! Skruvarna ska precis nå ned i formskivan.

3 Bygg den ram som utgör hindret, som betongen ska hamna utanför. Lagg 22 mm plywoodlist kloss an runt om diskhon, och skruva ihop den med 4 x 40 mm skruv.

5 Ramens yttersida ska lackas. Den får tre lager lack med torkning och slipning mellan lagren, så att den inte fastnar i betongen under gjutningen.

REDO FÖR GJUTNING

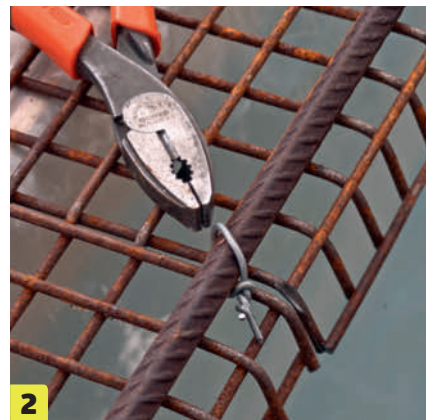
Betong är hårt, men det knäcks faktiskt ganska lätt, särskilt när det gäller långa bänkskivor. Därför måste betongen förstärkas.

Här armerar vi med armeringsnät och armeringsjärn. Du kan även armera med fibrer, men det blir lite dyrare än denna lösning.

Vi väljer att blanda vår betong själva. Du kan också välja att köpa den färdigblandad, till ett lite högre pris. Mindre arbete kostar pengar.

Skär till armeringsnätet. Det ska täcka hela skivan och böjas ned i hålkälens krökning med slag från en slägga. Nätet ska gå cirka 2 cm ned i hålkälen.

Naja fast 10 mm rundjärn (armeringsjärn) i armeringsnätet med najtråd. Järnen ska sitta i bänkskivans bägge långsidor för att ge extra styrka längs kanten, inte minst i de smala delarna längs diskhon.

Få arbetsytan plan. Oavsett om du har ett bord eller en skiva på bockar under din form, ska det vara helt stabilt och vågrätt, så att bänkskivan blir lika tjock överallt. Lägg gjutformen ovanpå.

Smörj formen med olja. Alla ytor som är i kontakt med betongen ska smörjas, så att betongen inte fastnar när den härdar.

Armeringen är upphängd med buntband i armeringsjärn, som ligger tvärs över kanten av formen.

Lift upp armeringen. Den ska vara placerad mitt i formen, och med ett par centimeters avstånd till sidorna så att armeringen inte syns i den färdiga bänkskivan.

Blanda betongen. Vi blandar den själva efter formeln 1:2:3, alltså en del cement, två delar sand och tre delar småsten. Blanda först de torra delarna, och tillsätt vatten tills du har en jämn, grötaktig betong.

Stängerna är bara för upphängning. De ska avlägsnas igen när du är färdig med gjutningen.

Få allt jämnt innan du gjuter. Armeringsnätet slutar exakt i mitten av skivan. Det är avstånd till alla kanter, och långsidorna är förstärkta med armeringsjärn.

GJUT SKIVAN

Nu börjar det roliga – och lite stressiga. Om du vill ha ett helt enhetligt ytskikt på bänken ska du helst hålla i all betong på samma gång. Du måste alltså blanda ganska mycket, och då behöver du en blandarmaskin.

Här håller vi upp betongen med en hink. Det är kanske inte det snabbaste sättet, men då vi gärna vill ha ett visst spel på bänkskivan får vi leva med det. Men det krävs lite tempo i hållningen.

1

Häll betongen i formen. Beroende på konsistensen kan betongen behöva hjälp ut i hörnena med en murslev eller en putsbräda.

2

Nu ska betongen vibreras.

Banka på formen, skaka, lyft, och släpp den hårt så att massan kommer hela vägen ut i hörnena.

3

Hjälp betongen ut i hörnena. Under vibreringen kan du få efterfylla och dra ut betongen, så att den fyller hela formen hela vägen upp till kanten.

4

Vicka bordet, och var kreativ: Montera t.ex. en kraftig bult i en slagskruvdragare, och slå på formens kanter med den. Dra av ytan med en lång bräda i sicksackrörelser. All luft ska slås ur betongen.

5

Ta bort upphängningen för armeringsnätet efter ett par timmar. Nu kan du släta ut betongen om upphängningen har gjort spår (kom ihåg att detta är undersidan). Täck formen med plast och vänta tre veckor.

LÄGG SKIVAN PÅ PLATS

Nu blir det tungt. Den gjutna bänkskivan ska lyftas ur formen och in i köket. Vi har två skivor: en med diskho och en mindre utan. De två ska sammanfogas i en rät vinkel.

Ta hjälp av grannar eller vänner, och var försiktig när du flyttar skivan. Den kan knäckas om du har otur.

Vi sammanfogar de två skivorna och fogar diskhon med våtrumssilikon. Fogen står emot vatten och är lätt att byta när den med tiden blir sliten och ful. Härdtiden står på patronen.

1 Lägga skivan/skivorna på plats. En betongbänkskiva på 100 kg behöver inte fästas. Det löser tyngdkraften. Vi har två skivor som möts i en rät vinkel. De ska fogas samman, och få ett fogstopp i skarven.

2 Täta skarven med silikon. Våtrumssilikonet tål livet på en köksbänk. Sätt tejp längs bänkskivans kanter, och glätta fogen med en fogpinne eller -bricka. Gör samma sak längs kanten in mot väggen.

3 Limma fast diskhon och sätt den i spänn. Diskhon är fäst i bänkskivan med våtrumssilikon, och med lite uppfinningsrikedom har vi lyckats sätta den i spänn.

4 Lägga en silikonfog runt om diskhon. Den ska säkerställa att det inte sipprar ner något vatten mellan diskho och bänkskiva.

5 Glätta fogen. Använd en fogpinne eller en fogbricka av silikon att glätta med; så får du ett slätt och vackert resultat.

SKYDDA MED VAX

Du kan köpa en massa olika medel för vård av betongbänkskivor, eller så kan du blanda ditt eget.

Vi väljer en färdig blandning av linolja och vitpigmenterat bivax. Medlet är ett lättflytande vax, som tränger ned i bänkskivan. Det vita pigmentet gör bänkskivan betydligt ljusare. Vill du bevara betongens grå färg ska du välja ett vax utan färg. En polermaskin eller en excenterslip med polerskiva är till stor hjälp.

1 Smörj vaxet på bänkskivan med en svamp. Om det är små lufthål i skivan kan du värma lite vax rakt över hålen med en varmluftpistol, så att de fylls.

2 Polera bänkskivan med en polermaskin, eller en massa bomullstrasor och armkraft. Ett dygn senare är bänkskivan redo för användning.